

فهرست

۱۳	مقدمه
	انتظارات و پیامدهای آن
۱۵	پیشگفتار
	عباس معمارنژاد
۱۷	جراحی تورم در ایران یا محوریت انتظارات تورمی
	جواد طاهرپور
۴۱	استخراج علامت و انتظارات تورمی فعالان اقتصادی در بازارها
	صادق رضایی
۵۹	نقش انتظارات تورمی در تورم و نرخ ارز
	میثم خسروی
۸۱	تبعیت تورم و انتظارات تورمی از نرخ ارز در اقتصاد ایران
	الناز باقرپور
۹۵	نقش انتظارات در پیش بینی نرخ ارز
	مجید افشاری راد
۱۱۵	انتظارات و تأثیر آن بر بازار ارز
	حسن حیدری
۱۲۹	نظریه‌های تعیین نرخ ارز و نحوه شکل گیری انتظارات
	مهدی یزدانی
۱۴۵	انتظارات تورمی و ناترازی صندوق‌های بازنشستگی
	عباس خندان / نرگس اکبرپور روشن
۱۷۱	انتظارات تورمی و بازار سرمایه
	حامد تاجمیر ریاحی
۱۹۷	انتظارات تورمی و شبکه بانکی
	مصطفی سرگلزایی
۲۱۳	بازار مسکن و نقش انتظارات در ایران
	روزبه بالونژاد نوری
۲۲۹	مدیریت انتظارات تورمی، ابزاری برای کنترل تورم
	حسن ولی بیگی
۲۴۵	انتظارات اقتصادی، پیش بینی، ریسک، ناطلمیانی
	مهدی ذوالفقاری
۲۸۹	هدف گذاری تورم و انتظارات تورمی
	محمدتقی فیاضی
۳۱۳	

	ریشه‌های نفتی تورم و انتظارات تورمی
۳۳۵	سیاب ممی پور
	جایگاه انتظارات در اقتصاد انرژی
۳۷۱	محمد صبادی
	اهمیت انتظارات تورمی در بخش کشاورزی
۳۹۵	علیرضا کرباسی
	بخش کشاورزی تحت تأثیر انتظارات تورمی
۴۳۳	نسبیه زارعی
	انتظارات و ضعف نهادی در اقتصاد ایران
۴۴۹	حسین امیری
	رویکرد نهادی به انتظارات تورمی
۴۷۱	سید احمد عاملی
	انتظارات و نقش آن در سیاستگذاری اقتصادی
۴۹۱	سجاد برخورداری
	انتظارات تورمی و سیاستگذاری عمومی
۵۰۳	حجت ایزدخواستی
	اقتصاد سیاسی انتظارات تورمی در ایران
۵۲۳	حسین راغفر
	رسانه و انتظارات تورمی
۵۳۷	فرشاد پرویزیان
	نقش عوامل رفتاری در انتظارات تورمی و نوسانات تورم
۵۵۳	امید شریفی
	توانایی‌های شناختی افراد و انتظارات تورمی
۵۷۱	مریم شهلایی
	سنجش انتظارات برگرفته از جست‌وجوهای اینترنتی (بازار مسکن)
۵۹۳	حبیب سهیلی
	نقش انتظارات (قیمت) در اقتصاد ایران از بعد اقتصاد کلان و کاربردهای آن
۶۱۳	محمد رضا منجدب
	ثبات انتظارات تورمی از آینه اقتصاد مقاومتی
۶۳۳	محمد حسین کریم
۶۴۹	معرفی اساتید

فهرست شکل ها، جداول و نمودارها

شکل ها

- شکل ۱-۱: عوامل مؤثر بر تورم در اقتصاد ایران بر اساس مجموعه مطالعات داخلی و تطبیق با مبانی نظری
- شکل ۱-۲: عوامل و دلایل تورم در اقتصاد ایران
- شکل ۳-۱: زمان درک اثر رشد پول مازاد بر قیمت ها در جامعه
- شکل ۳-۲: روش های تعیین ارزش پول ملی
- شکل ۳-۳: مدل پولی به منظور ارزش پول ملی
- شکل ۳-۴: همبستگی مؤلفه اساسی اول و دوم
- شکل ۳-۵: تحلیل مؤلفه های اصلی
- شکل ۳-۶: انتخاب مؤلفه ها
- شکل ۵-۱: براساس نظریات اقتصاد کلان نوین شکل گیری انتظارات عقلایی بر مبنای چارچوب اقتصاد خرد حداکثر سازی سود پدگاه ها است
- شکل ۵-۲: افزایش شدید نرخ ارز به شعله ور شدن انتظارات تورمی در جامعه دامن می زند.
- شکل ۸-۱: عملکرد الگوی سبد دارایی
- شکل ۸-۲: نسل های بحران های پولی (ارزی) و ویژگی های آن ها
- شکل ۸-۳: آزمون علیت گرنجری بین نرخ ارز در بازار غیررسمی و شاخص قیمت مصرف کننده
- شکل ۸-۴: آزمون علیت گرنجری بین نرخ رشد ماهانه نرخ ارز در بازار غیررسمی و نرخ تورم ماهانه
- شکل ۸-۵: انواع نظام های ارزی و ویژگی های آن ها
- شکل ۹-۱: انواع صندوق های بازنشستگی بر اساس نحوه پرداخت مزایا و روش تأمین مالی
- شکل ۱۰-۱: انواع بازارها بر اساس نوع ابزار
- شکل ۱۰-۲: تأثیر انتظارات بر ابزارهای مالی
- شکل ۱۰-۳: نحوه تأثیر انتظارات بر ابزارهای مالی: مشتقات
- شکل ۱۰-۴: نحوه تأثیر انتظارات بر ابزارهای مالی: مشتقات
- شکل ۱۰-۵: تأثیر انتظارات تورمی از طریق نرخ بهره بر بازار بدهی و بازار مشتقات
- شکل ۱۰-۶: نحوه تأثیر انتظارات بر ابزارهای مالی: ابزارهای بدهی
- شکل ۱۰-۷: نحوه تأثیر انتظارات بر ادغام و تملیک: معاملات بلوکی
- شکل ۱۰-۸: نحوه تأثیر انتظارات بر ابزارهای مالی: سهام
- شکل ۱۰-۹: نحوه تأثیر انتظارات بر ابزارهای مالی: سهام
- شکل ۱۰-۱۰: نحوه تأثیر انتظارات بر ابزارهای مالی: سهام
- شکل ۱۲-۱: چرخه های رکود و رونق در بازار مسکن
- شکل ۱۲-۲: رابطه تقاضای پول، انتظارات تورمی و نوسانات قیمت مسکن
- شکل ۱۲-۳: معیارهای اندازه گیری انتظارات تورمی
- شکل ۱۲-۴: رگرسیون کوانتایل بر کوانتایل برای تعیین رابطه ی میان نرخ ارز و بازار مسکن
- شکل ۱۳-۱: اثر کاهش تورم هدف بانک مرکزی بر تولید و نرخ تورم
- شکل ۱۴-۱: ساختار طراحی شده برای پیش بینی مصرف برق
- شکل ۱۶-۱: جریان انرژی سال ۱۳۹۹
- شکل ۱۶-۲: ویژگی های درآمدهای حاصل از منابع طبیعی نفت و گاز
- شکل ۱۶-۳: کانال اثرگذاری شوک مثبت درآمدهای نفتی بر اقتصاد ایران
- شکل ۱۶-۴: کانال اثرگذاری شوک منفی درآمدهای نفتی بر اقتصاد ایران
- شکل ۱۶-۵: جریان درآمدهای نفتی ایران مطابق با قوانین برنامه توسعه کشور (سناریو پایه)
- شکل ۱۶-۶: ضربه گیری نوسانات و همسویی اهداف سه گانه صندوق با تخصیص بهینه درآمدها
- شکل ۱۶-۷: شوک مثبت در درآمدهای نفتی با حضور صندوق توسعه ملی
- شکل ۱۶-۸: شوک منفی در درآمدهای نفتی با حضور صندوق توسعه ملی

- شکل ۱۷-۱: معیارهای ریسک امنیت انرژی
- شکل ۱۷-۲: مدل مفهومی نحوه اثرگذاری متغیرها و پدیده‌های مهم بر سیکل و روند درآمدهای نفتی
- شکل ۱۸-۱: عوامل مؤثر بر شکل‌گیری انتظارات
- شکل ۱۸-۲: برخی از ریسک‌های موجود در بخش کشاورزی و راهکارهای مدیریت آن
- شکل ۱۸-۳: انواع سیاست‌های مرتبط با بخش کشاورزی
- شکل ۱۸-۴: سیاست مدیریت عرضه و تقاضای محصولات کشاورزی
- شکل ۱۸-۵: ابزارهای سیاست قیمتی
- شکل ۱۸-۶: انواع انتظارات در سطح خرد و کلان
- شکل ۱۸-۷: انتظارات تورمی در سطح کلان
- شکل ۱۸-۸: مدل تارغنکپوتی
- شکل ۲۷-۱: دلالت‌ها و اهمیت انتظارات تورمی در اقتصاد
- شکل ۲۹-۱: تأثیر انتظارات تورمی بر تورم در اقتصاد ایران
- شکل ۳۰-۱: شاخص‌های آسیب‌پذیری اقتصاد
- شکل ۳۰-۳: اقتصاد مقاومتی

جداول

- جدول ۳-۱: متغیرهای مورد استفاده در سنجش انتظارات تورمی در ایران
- جدول ۳-۲: معیارهای توصیفی شاخص ترکیبی انتظارات تورمی، درصد حساب سکه امامی، نیم سکه و ربع سکه
- جدول ۳-۳: ضرایب همبستگی شاخص ترکیبی انتظارات تورمی، درصد حساب سکه امامی، نیم سکه و ربع سکه
- جدول ۴-۱: آمار نظام ارزی کشورها
- جدول ۴-۲: ترتیبات نظام ارزی
- جدول ۸-۱: رشد اقتصادی بخش‌های مختلف اقتصادی
- جدول ۸-۲: متوسط نرخ تورم
- جدول ۸-۳: مقایسه زیان‌های رفاهی تابع ضربه-واکنش تکانه‌ها در نظام‌های ارزی مختلف
- جدول ۹-۱: رویکردهای متناسب‌سازی مستمری‌ها در کشورهای جهان
- جدول ۹-۲: مطالعات انجام‌شده در خصوص اثر تورم بر وضعیت مالی صندوق‌های بازنشستگی در ایران
- جدول ۹-۳: وضعیت پایداری مالی در صندوق‌های بازنشستگی کشور، ۱۴۰۰
- جدول ۹-۴: کمک‌های بودجه‌ای دولت به صندوق‌های بازنشستگی کشوری و لشکری
- جدول ۱۱-۱: متغیرهای عمده پولی (هزار میلیارد ریال)
- جدول ۱۱-۲: مانده سپرده‌های شبکه بانکی به تفکیک نوع سپرده (هزار میلیارد ریال)
- جدول ۱۲-۱: رویکرد همگرایی باشگاهی در سطح استان‌ها تا سال ۱۳۹۶
- جدول ۱۲-۲: رویکرد همگرایی باشگاهی در سطح استان‌ها از سال ۱۳۹۷ به بعد
- جدول ۱۵-۱: مطالعات تجربی در مورد اقتصادهای پیشرفته
- جدول ۱۵-۲: مطالعات تجربی در کشورهای نوظهور و در حال توسعه EMDEs (برخی از این کشورها در زمره کشورهای پیشرفته قرار دارند)
- جدول ۱۶-۱: نتایج آزمون پایداری مالی دولت
- جدول ۱۷-۱: سناریوهای مختلف درآمد‌های نفتی کشورمان در سال ۱۴۰۳
- جدول ۱۸-۱: وضعیت کلی بخش‌های اقتصادی کشور
- جدول ۱۸-۲: وضعیت کلی بخش کشاورزی در ایران
- جدول ۱۸-۳: روند میزان تولید محصولات کشاورزی طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۴۰۰
- جدول ۱۸-۴: روند عملکرد در واحد سطح محصولات مهم زراعی طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۴۰۰
- جدول ۱۸-۵: مطالعات موردی درباره تأثیر انتظارات تورمی بر بخش کشاورزی
- جدول ۱۹-۱: تورم اسمی مواد غذایی (ماهانه)
- جدول ۱۹-۲: میزان احتمال افزایش قیمت محصولات کشاورزی بعد از وقوع جنگ روسیه با اوکراین
- جدول ۲۰-۱: مقایسه ویژگی‌های شفافیت در دو بعد حاکمیتی و اقتصادی
- جدول ۲۰-۲: مقایسه شاخص حق اظهارنظر و پاسخگویی

- جدول ۲۰۰۳: مقایسه شاخص ثبات سیاسی و مقابله با خشونت
 جدول ۲۰۰۴: مقایسه شاخص اثربخشی دولت
 جدول ۲۰۰۵: مقایسه شاخص کیفیت مقررات
 جدول ۲۰۰۶: مقایسه شاخص قانون مداری
 جدول ۲۰۰۷: مقایسه شاخص کنترل فساد
 جدول ۲۹۰۱: تخمین اثر تورم انتظاری به دست آمده بر اساس فرضیه انتظارات عقلایی بر مصرف
 جدول ۲۹۰۲: تخمین اثر تورم انتظاری به دست آمده بر اساس فرضیه انتظارات تطبیقی بر مصرف
 جدول ۲۹۰۳: رابطه بلندمدت میان متغیرهای پژوهش (رویکرد انتظارات تطبیقی)
 جدول ۲۹۰۴: رابطه بلندمدت میان متغیرهای پژوهش (رویکرد انتظارات عقلایی)
 جدول ۳۰۰۱: تعداد افراد پیش بینی شده در معرض گرسنگی (میلیون)
 جدول ۳۰۰۲: مؤلفه‌های تشکیل دهنده شاخص آسیب پذیری بریکوگلیو و همکاران (۲۰۰۸)

نمودارها

- نمودار ۱-۱: روند حرکتی نرخ تورم از ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۱
 نمودار ۱-۲: ارتباط بین نرخ تورم و رشد نقدینگی طی سال‌های ۱۳۹۱ الی ۱۴۰۱ (بر حسب درصد)
 نمودار ۱-۳: ارتباط بین نرخ تورم و حداکثر نرخ سپرده سرمایه‌گذاری یک ساله (بر حسب درصد)
 نمودار ۱-۴: ارتباط بین نرخ رشد نقدینگی و حداکثر نرخ سپرده سرمایه‌گذاری یک ساله (بر حسب درصد)
 نمودار ۱-۵: پرداخت یارانه نقدی معیشتی به ۶۰ میلیون نفر
 نمودار ۱-۶: شروع فاز دوم هدفمندی و افزایش قیمت انرژی
 نمودار ۱-۷: انتخاب ریاست جمهوری ۱۳۸۴
 نمودار ۱-۸: انتخابات ریاست جمهوری ۱۳۹۲
 نمودار ۱-۹: توافق هسته‌ای برجام
 نمودار ۲-۱: میزان تورم ایران طی ۴۴ سال گذشته
 نمودار ۲-۲: رشد نقدینگی و تورم طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۴۰۱
 نمودار ۲-۳: مقایسه میانگین نرخ تورم و نرخ رشد نقدینگی در چهار دوره مختلف
 نمودار ۲-۴: مقایسه میانگین نرخ تورم، رشد اقتصادی، تورم تولیدکننده و نرخ رشد دلار در چهار دوره مختلف
 نمودار ۲-۵: مقایسه میانگین نرخ تورم، نرخ رشد نقدینگی و نرخ رشد دلار در چهار دوره مختلف
 نمودار ۳-۱: ترکیب کالاهای وارداتی و صادراتی ایران
 نمودار ۳-۲: روند عرضه و تقاضای اعتبار بانک‌ها از بانک مرکزی در بازار بین بانکی
 نمودار ۳-۳: ترکیب اقلام تشکیل دهنده منابع پایه پولی (درصد)
 نمودار ۴-۳: رشد سالانه بدهی بخش دولتی به بانکها، مطالبات بانک مرکزی از بانکها و مطالبات بانک مرکزی از بانکها با لحاظ ریپو
 نمودار ۳-۵: اجزای تشکیل دهنده شاخص ترکیبی انتظارات تورمی
 نمودار ۳-۶: روند تغییرات درصد سهم حباب از قیمت معاملاتی سکه‌های نیم و تمام در مقایسه با شاخص انتظارات تورمی
 نمودار ۳-۷: انتظارات تورمی و رشد تقاضای متمرربع مسکن تهران
 نمودار ۴-۱: رابطه بین رشد نقدینگی و افزایش سطح عمومی قیمت‌ها برای یک بازه زمانی ۲۰ ساله و برای ۱۱۵ کشور جهان
 نمودار ۴-۲: تورم کوتاه‌مدت و رشد نقدینگی
 نمودار ۴-۳: عوامل مؤثر بر تورم کوتاه‌مدت
 نمودار ۴-۴: روند نرخ ارز
 نمودار ۴-۵: روند تورم ایالات متحده
 نمودار ۵-۱: تغییرات نرخ ارز طی سال‌های گذشته در اقتصاد ایران
 نمودار ۵-۲: ارتباط بین دو متغیر در تحلیل موجک
 نمودار ۵-۳: تحلیل هم‌دوسی نرخ ارز و تورم (متغیر اول نرخ ارز)
 نمودار ۵-۴: نرخ تورم و نرخ رشد تولید طی سال‌های ۱۳۶۸ تا ۱۴۰۱
 نمودار ۵-۵: تورم تولیدکننده و تورم مصرف‌کننده در طی دهه ۷۰ الی ۹۰ شمسی
 نمودار ۵-۶: نرخ رشد تشکیل سرمایه طی سال‌های ۱۳۶۸ تا ۱۴۰۱
 نمودار ۵-۷: سهم پول از نقدینگی طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۱

- نمودار ۵-۸: سهم پول از نقدینگی در ماه‌های مختلف سال ۱۴۰۱
- نمودار ۵-۹: تورم و متوسط رشد سالانه افزایش بهای مسکن، ارز و طلا طی سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۱
- نمودار ۷-۱: روند نرخ ارز بازار غیررسمی (محور راست) و حساب سکه بهار آزادی (محور چپ)
- نمودار ۷-۲: تأثیر تحریم‌های اعمال شده علیه روسیه بر بازارها و مؤلفه‌های اقتصادی
- نمودار ۸-۱: پویایی‌های الگوی جهش نرخ ارز دورنبوش
- نمودار ۸-۲: تعادل در الگوی دورنبوش
- نمودار ۸-۳: تعادل در الگوی سبد دارایی
- نمودار ۸-۴: پویایی‌های الگوی سبد دارایی
- نمودار ۸-۵: اثر ریسک‌ها در الگوی سبد دارایی
- نمودار ۸-۶: نرخ ارز بازار غیررسمی
- نمودار ۸-۷: نرخ ارز بازار غیررسمی و شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی
- نمودار ۸-۸: نرخ رشد ماهانه نرخ ارز بازار غیررسمی و نرخ تورم ماهانه
- نمودار ۸-۹: تابع ضربه-واکنش صادرات نفتی
- نمودار ۸-۱۰: تابع ضربه-واکنش صادرات غیرنفتی
- نمودار ۸-۱۱: تابع ضربه-واکنش رابطه مبادله
- نمودار ۹-۱: تورم انتظاری در ایران بر اساس داده‌های افکارسنجی انتظارات تورمی مرکز پژوهش‌های مجلس
- نمودار ۹-۲: مقایسه رشد حداقل دستمزد و نرخ تورم سال گذشته به عنوان شاخصی از تورم انتظاری
- نمودار ۹-۳: مقایسه رشد درآمد‌های حق بیمه سازمان تأمین اجتماعی و رشد حداقل دستمزد
- نمودار ۹-۴: مقایسه رشد مخارج مستمری سازمان تأمین اجتماعی و تورم سال گذشته به عنوان شاخصی از تورم انتظاری
- نمودار ۹-۵: کسری نقدینگی سازمان تأمین اجتماعی و تورم سال گذشته به عنوان شاخصی از تورم انتظاری
- نمودار ۹-۶: سهم اعتبارات بودجه‌ای اختصاص داده شده به کسری صندوق‌های بازنشستگی
- نمودار ۹-۷: چرخه تقویت‌کننده ناترازی مالی صندوق‌های بازنشستگی، انتظارات تورمی و تورم
- نمودار ۱۰-۱: روند شاخص کل بورس ایران در برابر روند دلار
- نمودار ۱۰-۲: روند شاخص CPI و PPI در برابر شاخص کل بورس ایران
- نمودار ۱۱-۱: روند نرخ ارز در بازار آزاد از ابتدای سال ۱۳۹۹
- نمودار ۱۱-۲: شاخص قیمت مصرف‌کننده خانوار
- نمودار ۱۱-۳: سهم پول از نقدینگی (فصلی)
- نمودار ۱۱-۴: روند نقدینگی و سهم پول و شبه پول
- نمودار ۱۱-۵: مقایسه نرخ رشد پول، شبه پول و اسکناس مسکوک در دست اشخاص
- نمودار ۱۱-۶: سهم منابع کوتاه‌مدت و بلندمدت از کل منابع ۱۲ بانک تجاری
- نمودار ۱۱-۷: نرخ رشد سالانه مانده سپرده‌های شبکه بانکی
- نمودار ۱۲-۱: نرخ رشد مسکن و واحدهای کلنگی
- نمودار ۱۲-۲: روند میانگین قیمت اسمی (راست) و حقیقی (چپ) واحدهای مسکونی در تهران
- نمودار ۱۲-۳: نرخ رشد قیمت و نرخ تورم (نقطه به نقطه)
- نمودار ۱۲-۴: روند میانگین قیمت، نرخ رشد قیمت و نرخ تورم (نقطه به نقطه)
- نمودار ۱۲-۵: روند تعداد معاملات (راست) و میانگین قیمت مسکن (چپ) در تهران
- نمودار ۱۲-۶: مقایسه تعداد معاملات (چپ) و میانگین قیمت حقیقی (راست)
- نمودار ۱۲-۷: نرخ رشد قیمت و نسبت رهن واحدهای مسکونی به تعداد معاملات
- نمودار ۱۲-۸: روند ارزش معاملات مسکن در شهر تهران
- نمودار ۱۲-۹: مقایسه روند بازدهی بازارهای دارایی
- نمودار ۱۲-۱۰: روند قیمت مسکن، ارز و زمین (مقیاس لگاریتمی)
- نمودار ۱۲-۱۱: نرخ رشد قیمت مسکن، ارز و زمین
- نمودار ۱۲-۱۲: روند قیمت مسکن (محور چپ) و نرخ ارز (محور راست)
- نمودار ۱۲-۱۳: میانگین قیمت و ارزش دلاری هر مترمربع واحد مسکونی در تهران
- نمودار ۱۲-۱۴: اثر نرخ ارز بر تورم
- نمودار ۱۲-۱۵: اثر تورم بر نرخ ارز
- نمودار ۱۲-۱۶: اثر قیمت مسکن بر نرخ ارز

- نمودار ۱۷-۱۲: اثر نرخ ارز بر قیمت مسکن
 نمودار ۱۸-۱۲: اثر قیمت مسکن بر تورم
 نمودار ۱۹-۱۲: اثر تورم بر مسکن
 نمودار ۲۰-۱۲: روند نرخ تورم و نرخ رشد عرضه پول
 نمودار ۲۱-۱۲: روند نرخ تورم و نسبت سیالیت
 نمودار ۲۲-۱۲: روند نرخ رشد قیمت مسکن و نسبت نقدینگی به قیمت مسکن
 نمودار ۲۳-۱۲: نرخ سود حقیقی، قیمت مسکن و تعداد معاملات مسکن
 نمودار ۲۴-۱۲: روند نسبت قیمت به اجاره و میانگین قیمت حقیقی
 نمودار ۲۵-۱۲: روند نسبت قیمت به اجاره (محور راست) و میانگین قیمت حقیقی مسکن (محور چپ)
 نمودار ۲۶-۱۲: حباب قیمت بازار مسکن
 نمودار ۲۷-۱۲: همگرایی قیمت مناطق مختلف شهر تهران
 نمودار ۲۸-۱۲: همگرایی قیمت مناطق مختلف شهر تهران
 نمودار ۲۹-۱۲: همگرایی قیمت مناطق مختلف شهر تهران با تغییر انتظارات تورمی
 نمودار ۳۰-۱۲: روند میانگین قیمت اسمی و حقیقی اجاره یک مترآپارتمان در تهران
 نمودار ۳۱-۱۲: مقایسه قیمت و اجاره مسکن با نرخ تورم
 نمودار ۳۲-۱۲: تعداد پروانه‌های ساختمانی صادر شده و مساحت زیربنا
 نمودار ۱-۱۴: تجزیه مصرف برق در ۸ سطح: $d1+d2+d3+d4+d5+d6+d7+y+s+d8$
 نمودار ۲-۱۴: مقادیر پیش‌بینی شده مصرف برق در تمامی مدل‌ها
 نمودار ۱-۱۵: رابطه بین نرخ تورم مصرف‌کننده و کسری تراز عملیاتی بودجه دولت
 نمودار ۱-۱۶: روند تاریخی نرخ تورم ایران و جهان طی چهار دهه گذشته
 نمودار ۳-۱۶: روند رشد صادرات نفت و گاز با رشد درآمدهای نفتی دولت
 نمودار ۳-۱۶: همسویی تغییرات صادرات نفت و گاز با تغییرات درآمدهای نفتی دولت
 نمودار ۴-۱۶: روند رشد اقتصادی و رشد درآمدهای نفتی دولت
 نمودار ۵-۱۶: همسویی رشد اقتصادی با رشد درآمدهای نفتی دولت
 نمودار ۶-۱۶: تحریم، شوک‌های نفتی و نرخ ارز در اقتصاد ایران
 نمودار ۷-۱۶: رشد صادرات نفت و رشد نرخ ارز اسمی
 نمودار ۸-۱۶: رشد نرخ تورم و رشد نرخ ارز اسمی
 نمودار ۹-۱۶: تأثیر شوک قیمت نفت بر PPI
 نمودار ۱۰-۱۶: تأثیر شوک قیمت نفت بر CPI
 نمودار ۱۱-۱۶: روند واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و تراز عملیاتی
 نمودار ۱۲-۱۶: روند تراز عملیاتی و سرمایه‌ای
 نمودار ۱۳-۱۶: روند واگذاری دارایی‌های مالی و خالص بدهی بخش دولتی به سیستم بانکی
 نمودار ۱۴-۱۶: عملکرد صندوق توسعه ملی
 نمودار ۱۵-۱۶: اختصاص عدد ثابت ریالی از محل درآمدهای نفتی به دولت
 نمودار ۱-۱۷: سبد مصرف (اولیه انرژی ایران)
 نمودار ۲-۱۷: سهم مصرف انرژی بر حسب منابع در ایران
 نمودار ۳-۱۷: مقایسه شدت انرژی ایران و جهان
 نمودار ۴-۱۷: شدت انتشار گازهای گلخانه‌ای
 نمودار ۵-۱۷: روند گازهای مشعل یا فلر در ایران
 نمودار ۶-۱۷: وضعیت گاز فلر در ایران در مقایسه با دنیا
 نمودار ۷-۱۷: مصرف و قیمت بنزین در ایران
 نمودار ۸-۱۷: توزیع نابرابر یارانه بین دهک‌های مختلف درآمدی
 نمودار ۹-۱۷: روند تولید و مصرف گاز طبیعی در ایران
 نمودار ۱۰-۱۷: روند فزاینده مصرف سرانه گاز ایران در مقایسه با سایر کشورهای جهان
 نمودار ۱۱-۱۷: روند تولید و مصرف بنزین در ایران
 نمودار ۱۲-۱۷: سهم منابع مختلف انرژی از تولید برق در کشور (۱۴۰۱)
 نمودار ۱۳-۱۷: روند شاخص ریسک امنیت انرژی ایران به تفکیک معیارهای مختلف ریسک

- نمودار ۱۴-۱۷: جداسازی سیکل از روند درآمدهای نفتی ایران
- نمودار ۱۵-۱۷: جداسازی سیکل از روند درآمدهای نفتی سازمان اوپک
- نمودار ۱۶-۱۷: پیش‌بینی قیمت جهانی نفت برنت (دلار در هر بشکه)
- نمودار ۱-۱۸: سهم ارزش افزوده بخش‌های عمده اقتصادی در محصول ناخالص داخلی به قیمت جاری: ۱۳۹۸
- نمودار ۲-۱۸: توزیع نسبی شاغلان ۱۵ ساله و بیشتر برحسب سه بخش عمده فعالیت‌های اقتصادی ۱۴۰۰
- نمودار ۳-۱۸: ارزش افزوده گروه‌های اقتصادی (هزار میلیارد ریال، ۱۰۰=۱۳۹۵)
- نمودار ۴-۱۸: مقایسه تطبیقی سهم ارزش افزوده گروه‌های اقتصادی در سال‌های ۱۳۹۰-۱۴۰۰
- نمودار ۵-۱۸: بررسی روند سرمایه‌گذاری به تفکیک گروه‌های اقتصادی در دهه ۱۳۹۰
- نمودار ۶-۱۸: شاخص‌های ارزش افزوده گروه کشاورزی در سال‌های ۱۳۹۰-۱۴۰۰
- نمودار ۷-۱۸: روند رشد و سهم اشتغال کشاورزی ایران در سال‌های ۱۳۹۰-۱۴۰۰
- نمودار ۸-۱۸: روند ظرفیت تولید صنایع تبدیلی و غذایی محصولات کشاورزی در سال‌های ۱۳۹۰-۱۴۰۰
- نمودار ۱-۱۹: پراکندگی تورم کلی و تورم مواد غذایی
- نمودار ۲-۱۹: مدل تار عنکبوتی
- نمودار ۳-۱۹: شوک‌های قیمتی مواد غذایی
- نمودار ۴-۱۹: میزان صادرات گندم و سایر محصولات کشاورزی توسط روسیه، اوکراین و سایر کشورها
- نمودار ۵-۱۹: تغییرات نرخ ارز و هزینه خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها
- نمودار ۶-۱۹: میزان صادرات و واردات به تفکیک ارزش و وزن کالاها
- نمودار ۷-۱۹: تأثیر حذف ارز ترجیحی بر میزان افزایش قیمت کالاهای اساسی
- نمودار ۸-۱۹: رشد هزینه‌های خوراکی و حجم نقدینگی
- نمودار ۱-۲۰: روند نرخ ارز بازار غیررسمی طی دوره ۱۳۹۶ تا دی ماه ۱۴۰۲
- نمودار ۲-۲۰: روند بدهی بانک‌ها، دولت و بخش غیردولتی به سیستم بانکی در دوره ۱۳۹۷ تا شهریور ۱۴۰۲
- نمودار ۳-۲۰: روند نسبت پول به شبه پول طی دوره ۱۳۵۸-۱۴۰۲
- نمودار ۴-۲۰: مقایسه شاخص حق اظهارنظر و پاسخگویی
- نمودار ۵-۲۰: مقایسه شاخص ثبات سیاسی و مقابله با خشونت
- نمودار ۶-۲۰: مقایسه شاخص اثربخشی دولت
- نمودار ۷-۲۰: مقایسه شاخص کیفیت مقررات
- نمودار ۸-۲۰: مقایسه شاخص قانون‌مداری
- نمودار ۹-۲۰: مقایسه شاخص کنترل فساد
- نمودار ۱-۲۳: نراز حساب جاری ایران
- نمودار ۱-۲۶: تورم و رشد نقدینگی طی دوره ۱۳۵۳ الی ۱۴۰۱
- نمودار ۲-۲۶: تورم و تفاوت رشد نقدینگی از رشد تولید طی دوره ۱۳۵۳ الی ۱۴۰۱
- نمودار ۳-۲۶: محاسبه وزن نسبی رویکرد برون‌یابانه در شکل‌گیری انتظارات با توجه به خروجی مدل
- نمودار ۴-۲۶: تورم انتظاری شبیه‌سازی شده، تورم طبیعی و تورم واقعی
- نمودار ۱-۲۷: مقایسه پیش‌بینی‌های اجماع و مقادیر واقعی
- نمودار ۱-۲۸: تعداد مشترکان اینترنت در ایران
- نمودار ۲-۲۸: نمودار ضریب نفوذ اینترنت در ایران
- نمودار ۳-۲۸: روندهای گوگل از ۵ کلیدواژه مورد مطالعه
- نمودار ۴-۲۸: شدت جست‌وجوی کلمه «قیمت مسکن»
- نمودار ۵-۲۸: شدت جست‌وجوی عبارت «مسکن تهران»
- نمودار ۶-۲۸: شدت جست‌وجوی عبارت «قیمت خانه دیوار»
- نمودار ۷-۲۸: شاخص انتظارات بازار مسکن
- نمودار ۸-۲۸: روند رشد قیمت مسکن و شاخص انتظارات بازار مسکن

مقدمه

انتظارات و پیامدهای آن

استفاده از انتظارات در علم اقتصاد موضوعی تاریخی است. انتظارات و پیامدهای اقتصادی تاثیر متقابلی بر یکدیگر دارند. افراد برای شکل دهی به انتظارات خود می کوشند پیش بینی کنند که عملاً چه اتفاقی روی خواهد داد. آنها برای استفاده از قواعدی که پیش بینی را بهبود می بخشد از انگیزه ای قوی برخوردارند، چرا که سود بیشتر نصیب کسانی می شود که بر اساس پیش بینی های بهتر عمل کنند.

این موضوع در بسیاری از موارد از جمله در بازارهای مالی، سهام، اوراق و ارز صادق است. بسیاری از اقتصاددانان از جمله میلتون فریدمن، کینز و جان هیکس، در تعیین چرخه های کسب و کار نقشی اساسی برای انتظارات افراد قائل بودند. کینز از این امر با عنوان موج های خوش بینی و بدبینی یاد می کرد، موج هایی که به تعیین سطح فعالیت های اقتصادی کمک می کنند.

امروزه در خصوص رابطه وثیق انتظارات و رفتار متغیرهای اقتصاد کلان مطالعات گسترده ای انجام شده است. اقتصاددانان معتقدند که پیش از آن که بتوانیم وقایع اقتصادی را به شکل مطمئنی پیش بینی کنیم، باید درک مختصری از علل اصلی و واقعی آنها به دست آوریم. مسئله اصلی آن است که تعیین کنیم، علت کدام است و پیامد کدام؟

امروزه بسیاری از اقتصاددانان معتقدند که علیت در پدیده های اقتصادی در بسیاری از موارد ماهیت متقابل دارد یعنی روایت ها خود می توانند موجب رخدادهای اقتصادی شوند و رخدادهای اقتصادی علت تغییر روایت ها.

یکی از مشکلات تعیین جهت علیت برای رخدادهای اقتصادی بزرگ این است که اقتصاددانان اغلب

نمی‌توانند آزمایش‌های کنترل شده‌ای انجام دهند که وضعیت‌های اقتصادی را به طور دقیق و با تمام جزئیات شبیه‌سازی کنند، اما مطالعه تاریخ اقتصاد می‌تواند به اقتصاددانان اجازه دهد به علت‌ها پی ببرند. گروهی از اقتصاددانان معتقدند که موضوعات علم اقتصاد ذهنی یا سوژکتیو هستند و لذا هر تاثیری بر ذهن انسان می‌تواند بر پیامدها و نتایج علم اقتصاد تاثیر بگذارد. زیرا با تغییر ذهنیت انسان می‌توان نتایج پدیده‌های اقتصادی را که متأثر از رفتار، پیش‌بینی و انتظارات انسان است تغییر داد. براین اساس، معتقدند که اگر همه ما در مورد یک پدیده اقتصادی انتظارات مشابهی داشته باشیم، آن پدیده وقوع خواهد یافت. کینز در مجادله با کلاسیک‌ها در خصوص عوامل تعیین‌کننده سرمایه‌گذاری معتقد بود که سرمایه‌گذاری تابع نرخ بازده انتظاری است و سرمایه‌گذاران به دلیل خوی حیوانی (مفهوم مثبت این اصطلاح که مراد خطرپذیری است) در یک محیط غیرقابل پیش‌بینی و آینده مبهم خطر کرده و سرمایه‌گذاری می‌کنند و لذا هرآنچه که بتواند بر انتظارات وی نسبت به آینده تاثیرگذار باشد و او را به سودآوری بیشتر در آینده مطمئن کند موجب رونق اقتصادی خواهد شد.

کینز در روانشناسی سرمایه‌گذاران بیان می‌کند که آنها در پروژه‌ای سرمایه‌گذاری نخواهند کرد که سودآور است. بلکه در پروژه‌ای سرمایه‌گذاری خواهند کرد که فکر می‌کنند که دیگران در آن سرمایه‌گذاری می‌کنند. به عبارت دیگر تمام فرآیند تصمیم‌گیری به انتظارات و ذهنیت سرمایه‌گذاران به آینده وابسته است. توجه به اهمیت انتظارات بر پیامدهای اقتصادی یکی از موضوعات اساسی سیاست‌گذاری اقتصاد کلان و اقتصاد سیاسی در دهه‌های جدید است. این موضوع باعث شده تا عموم سازمان‌ها و نهادهای موثر اقتصادی هر کشور به اهمیت سیاست ارتباطی (communication policy) و تقابل با رسانه‌ها و افکار عمومی پی ببرند و یکی از پیوست‌های با اهمیت هر برنامه اقتصادی موضوع انتظارات فعالان اقتصادی و عموم جامعه باشد. جنگ‌های اقتصادی کنونی بین کشورها عموماً با تمرکز بر شکل‌گیری شایعات، ناامیدسازی مردم به آینده و ارائه تصویری تاریک از آینده کشور توسط حرفه‌ای‌ترین رسانه‌ها و خبرگان عملیات روانی صورت می‌پذیرد و بخش عمده‌ای از هزینه جنگ را به خود اختصاص می‌دهد.

اقتصاد ایران دهه هاست که با این پدیده روبروست و متأسفانه در حوزه سیاست‌گذاری اقتصادی نتوانسته نهادسازی و برنامه‌ریزی لازم برای مقابله با این پدیده را انجام دهد. تمرکز حمله‌های اقتصادی کنونی موضوع نرخ ارز و انتظارات تورمی است. به دلیل تاثیرگذاری سیاست‌های حوزه بین‌الملل، تجارت خارجی و تسلط غرب بر جریان‌های پولی جهانی، این دو موضوع از آسیب‌پذیرترین موضوعات اقتصادی کشورهاست که می‌توان با ایجاد نااطمینانی، دلهره و ترس از آینده، بر آنها تاثیر گذاشت. به قول یکی از اقتصاددانان، آنچه که باید از آن ترسید، خود ترس است و این موضوع محوری عملیات روانی علیه هر کشوری است. اقتصاددان مک‌کالی، این لحظه را لحظه کایوت می‌نامد. کایوت شخصیت کارتونی قهرمانی است که از روی پرتگاه‌ها می‌پرد و تا زمانی که به زمین نگاه نکند سقوط نخواهد کرد و طبق قانون کارتون هروقت به زمین نگاه کند سقوط خواهد کرد.

محمد رضا فرزین
رئیس کل بانک مرکزی